

**ANALIZA PREKOGRANIČNE
SARADNJE U BORBI
PROTIV TRGOVINE LJUDIMA
I
RODNO ZASNOVANOG NASILJA
-
PREPORUKE**

Autor: Saša Ilić

2023

ANALIZA PREKOGRANIČNE SARADNJE U BORBI PROTIV TRGOVINE LJUDIMA I RODNO ZASNOVANOG NASILJA SA PREPORUKMA

**Objavio: Centar za mir i toleranciju Priština uz podršku
Peaceful Change Initiative**

Autor: Saša Ilić

2023

Sadržaj:

Uvod.....	4
METODOLOGIJA.....	5
OPIS PROBLEMA.....	6
Migracija	6
Migraciona situacija na Istoku Kosova i Južne Srbije	8
Problemi i posledice prekida saradnje u sprečavanju trgovine i krijumčarenje ljudi	9
Rodno zasnovano nasilje.....	10
Uzroci	11
Posledice	12
Problemi u prevenciji i zaštiti žrtava u rodno zasnovanom nasilju.....	12
Zajednički problemi karakterisitčni za Bujanovac, Preševo, Ranilug i Parteš	12
PREPORUKE.....	14
ANEKS I.....	15
ANEKS II.....	16
ANEKS III.....	17

Uvod

U svrhu unapređenja sistemskog odgovora društva na problem trgovine ljudima, ovaj dokument se odnosi na četiri opštine koje gravitiraju na tzv. migrantskim rutama i koje se geografski oslanjaju jedna na drugu. Bujanovac, Preševo, Parteš i Ranilug. U ovim opštinama organizovane su aktivnosti u sklopu projekta „prekogranične saradnje“ protiv trgovine i krijumčarenja ljudi.

Pored toga u projektnim aktivnostima je ukorporirana i prevencija i rano uzbunjivanje u rodno zasnovanom nasilju kao i zaštita žrtava, tako da se ovaj dokument bavi i problemom rodno zasnovanog nasilja kao i pravnim mehanizmima i problemima u suzbijanju nasilja u porodici.

Namera ovog dokumenta je da objasni, preporuči i na neki način obezbedi razumevanje značaja poštovanja i zaštite ljudskih prava, kontinuirani sveobuhvatni odgovor društva kroz unapređen sistem prevencije, pomoći i zaštite žrtava, pravovremene identifikacije slučajeva u praksi i praćenje efikasnog procesuiranja izvršilaca. Takođe, treba da preporuči alate za suzbijanje trgovine ljudima kroz funkcionalno povezivanje i institucionalnu izgradnju kapaciteta svih subjekata u vladinom i civilnom sektoru, u skladu sa dinamikom novih izazova, rizika i pretnji.

Radi boljeg razumevanja problematike kriminalističkih radnji kao što je trgovina i krijumčarenje ljudima, dokument će opisati migracije, migrantske rute, geopolitički položaj zapadnog balkana, kao i značaj gore navedenih opština kao tranzitne zone. Takođe u dokumentu će biti objašnjene i posledice po žrtve od krijumčarenja, trgovine, seksualnog iskorišćavanja, skrivanja počinitelaca krivičnih dela zbog ne saradnje regionalnih i graničnih policija u delu Istočnog Kosova i Južne Srbije.

Specifični ciljevi ove praktične politike su da objasni i uporedi pravne sisteme na Kosovu i Srbiji, uporedi međunarodne konvencije sa nacionalnim pravnim sistemima i preporuči lokalnim vlastima mogućnosti primene pozitivne prakse.

S obzirom na nastali „vakum“ u saradnji Ministarstava unutrašnjih poslova Srbije i Kosova kao i drugih institucija i organa vlasti kako na centralnom tako i lokalnom nivou, od velike je važnosti za široku javnost da ova praktična politika objasni značaj i funkciju novonastale „mreže“ koju čine članovi različite profesije, obrazovanja i nacionalnosti a koja će teritorijalno delovati na teritoriji ove četiri opštine sa ciljem da obezbedi posrednu saradnju.

METODOLOGIJA

Kao metodologija za sastavljanje ovog dokumenta korišćeni su podaci preliminarnog istraživanja koji se sastojao iz brojnih razgovara sa građanima i konsultacijama sa lokalnim zvaničnicima, institucijama, lokalnom i regionalnom policijom. Takođe su korišćeni podaci i rezultati sa radionica održanih sa predstavnicima, CSO-a, medija, centrima i institucijama za socijalni rad, lokalnim i regionalnim službenicima policije, koordinatorima sigurnih kuća i stručnim licima za migraciju, trgovinu i krijumčarenje ljudima kao i rodno zasnovanog nasilja.

Pre pristupanja pisanju ovog dokumenta predhodili su i pojedinačni konstruktivni sastanci sa predstavnicima udruženja, direktorima institucija koje se bave trgovinom ljudima, zaštitom i zbrinjavanjem žrtava, kao i sa Gradonačelnicima gore pomenutim opština i njihovim saradnicima. Njihove izjave će biti sastavni deo ovog dokumenta kao i analiza trenutnog stanja.

Jedan značajan deo podataka prikupljen je u samom radu sa grupom ljudi koja nikada nije informativno ili tokom svog rada detaljnije upoznata sa pojavom migrantske krize ili rodno zasnovanog nasilja kao i sistemima zaštite žrtava i prevencije u njihovoj zajednici. Ti podaci su iskorišćeni za analizu stepena informisanosti građana u ovom regionu, zatim koliko je zajednica spremna da reaguje na ovu društvenu pojavu, da li zajednice imaju poverenja u lokalne institucije, koji su sistemi zaštite žrtava, da li je zajednica sociološki gledano spremna da razlikuje unosne polsove od krivičnih dela i da li zajednica tradicionalno gaji stereotipe o diskriminaciji žena i dece. Takođe udruživanjem članova mreže metodom multietičnosti došlo se do mogućnosti da se analiziraju razlike i podudarnosti u samim zajednicama (albanskoj, romskoj i srpskoj) koje gravitiraju na ovom području Južne Srbije i Istočnog Kosova.

Tokom edukativnog dela u radu sa oko 40 pojedinaca, stručna lica i treneri su radili ne samo na polju informisanosti klasičnim metodama seminara i radionica, već i evaluaciji stepena poznavanja problematike, omogućavajući učesnicima da izlažu primere, razvijaju međusobnu komunikaciju na više jezika, socijalizaciju, direktni razgovori sa nadležnim institucijama i službenicima policijskih stanica. Ovim načinom analizirani su potencijali učesnika, nivo prekogranične saradnje, volja i želja za saradnjom na lokalnom nivou, stepen stručnosti osoblja centara za socijalni rad i drugih institucija koje će takođe biti deo ovog dokumenta kao i njihova zastupljenost svojim radom u zajednici.

Sekundarni podaci prikupljeni su sa zvaničnih sajtova relevantnih državnih i lokalnih institucija, izjava zvaničnika i relevantnih subjekata u medijima kao iz baza objavljenih statističkih zvaničnih podataka dostupnih javnosti preko elektronskih medija, objavljenih analiza stručnih civilnih organizacija.

OPIS PROBLEMA

Migracija

uzrok, posledice, geopolitička dešavanja, mediteranska i balkanska ruta

Evropska migrantska kriza ili evropska izbeglička kriza počinje zvanično da se kao pojam koristi još od 2010 godine kada zbog geopolitičkih prilika kao što su ratovi i ekonomsko teških kriza, veliki broj ljudi iz Azije i Afrike ali jedan značajan broj iz Jugoistočne Evrope konkretnije iz Albanije kreće uglavnom ilegalno ka zemljama zapadne Evrope. Eskalaciju kriza doživljava građanskim ratom u Siriji, ali i loša politička i ekonomsaka situacija u Severnoj i Centralnoj Africi. Moramo znati da, migranti koji odlaze iz svoje zemlje zbog rata ili neposredne opasnosti od rata, po konvenciji UN Član 14. smatraju se ratnim ibeglicama i imaju pravo da zatraže azil a države potpisnice ove konvencije dužne su da to i obezbede.

Na samom početku krize, ilegalni migranti su uglavnom koristili morski put do Grčke i Italije, međutim stvaranjem novih kriza u Aziji (Avganistan) kretanje migrnata je krenulo kopnenom rutom preko Turske ka Bugarsoj i Grčkoj i dalje ka Zapdnom Balkanu. Iako delom, ovu Balkansku rutu koriste i dalje migranti (ratne izbeglice) veći broj migrnata je takozvani radni migranti koji zbog teških uslova života u matičnim zemljama migriraju ka EU. Ova migracija se odvija masovno u grupama i organizovano, gde kada stignu do zemalja Zapadnog Balkana pokušavaju dalje da se probiju ilegalno preko srpsko-mađarsko-hrvatske granice. Moramo da znamo da ovi ekonmski migranti nemaju pravo traženja azila i zbog toga mogu biti deportovani. Boravište u zemljama tranzita kao što i sam opis govori je privremen a sobzirom da je namera migranata odlazak u EU, što zanči da migranti koriste ove tranzitne zemlje za grupisanje čekajući povoljne prilike i okolnosti za ilegalne prelazke direktno ali sve češće preko posrednika odnosno krijumčara. Krijumčari su na samom početku bili loklani stanovnici , međutim u poslednje vreme, krijumčarenje je razvijeno do te mere da su organizatori i sami migranti koji su duže vreme na ovim teritorijama i koji su upoznati sa graničnim linijama i merma zaštite granica odnosno delovima granica koje nisu zaštićene ili se slabo štite.

Politički etamblišment Evropske unije pokazao je solidarnost sa migrantima izbeglim iz područja zahvaćenim ratom, ali je deo Evropske unije odnosno njene javnosti posle izvesnog vremena krenuo u kamapnju oštrog kritiovanja generalne politike otvorenosti prema migrantima, u nekim zemljama čak izazivajući i fizičko zatavranje granica kao što je primer granice Mađarske prema Srbiji. Umesto brzog i efikasnog delovanja i pomoći trnazintnim zemljama radi zbrinjavanja a i odvrćanja ekonomske migracije, zaštititi graničnih područja, i kvalitetnijem registrovanju migrnata, stavra se atmosfera ne solidarnosti, zone nesigurnosti kretanja lokalnog stanovništva kao i atmosferu od dobrodošlice do krajnje suprotnosti gde se građani nekih evrospkih zemalja demonstriraju protiv politike otvorenosti prema migrantima (primer velikih antimigrantskih protesta u Grčkoj 2020 godine). Inače Grčka ostrva koja se nalaze u blizini Morske granice sa Turskom su morska ruta ka zemljama EU, pritom ta ostrva su u jednom trenutku

prihvatila veći broj migranata nego što je broj lokalnog stanovništva. Sumirano znači, da postoji velika nesrazmernost u prihvatu i zbrinjavanju migranata u zemljama EU odatle i problem sve većeg nezadovoljstva stanovništva država domaćina i dodatna motivacija da neke zemlje EU idu ka tome da postanu samo tranzitna zona, a to dalje stvara mogućnost za krijumčarenje ali i trgovinu ljudima.

Važna zemlja na putu ka Balkanskoj ruti je Turska koja je prihvatila preko milion ljudi, međutim politika odnosa prema migrantima u Turskoj zavisi i od političkog odnosa između Turske i Evropske unije, tako da ukoliko se taj odnos poremeti kao što je i turski Predsednik Erdogan (Tayyip Erdogan) najavio 2020 da će pustiti oko milion migranata ka evropskim granicama stvoriti dodatni pritisak na Evropsku uniju a posebno u zemlje tranzita. Primera radi 2015 godine je bio vrhunac migrantske krize i tada je kroz Zapadni Balkan (Severnu Makedoniju, Kosovo, Srbiju, BiH) prošlo više od milion ljudi ka EU.

Sa početkom rata u Ukrajini krenuo je još jedan talas izbeglica i to se procenjuje po najnovijem objavljenim podacima UNHCR-a iz januara 2023 da je gotovo 8 miliona ljudi (7.977.980) napustilo Ukrajinu. Međutim, za razliku od ekonomskih migranata ova migracija dolazi iz evropske zemlje koja je pogođena ratnim dejstvima i koja se takođe razlikuje po starosnoj i rodnoj strukturi gde su većini žene i deca i njihov status je izbeglički sa karakteristikama privremenog boravka i mogućnostima ostavriavanja građanskih prava zemlje primaoca i to : pravo na obrazovanje, zapošljavanje i kretanje van izbegličkih centara, kupovine nekretnina, itd.

Prihvatni centar u Vranju je nadomak samog grada a u njemu je smešteno trenutno 83 lica od kojih je 21 lice ispod 18 godina starosti. Odrasle osobe su žene. Njihov status je po svim međunarodnim standardima (Privremenu zaštitu) . U razgovoru sa predstavnicima Komeserijata za izbeglice deci je omogućeno pohađanje škole, a odrasli mogu da pristupe tržištu rada i imaju potpunu slobodu kretanja. Zbog razloga da se prihvatni centar nalazi u zoni gde se odvija krijumčarenje, jedna projektna aktivnost se upravo odnosila na posetu ovog centra kako bi se procenio mogući rizik da izbeglice postanu žrtve krijumčarenja i trgovine ljudi. Članovi „mreže“ su sugerisali upravo zbog činjenice da su u boravištu žene i deca i da se nalazi na migrantskoj ruti odnosno gde krijumčarske grupe „vrebaju“ može ne sme isključiti rizik za trgovinu ljudima.

Migraciona situacija na Istoku Kosova i Južne Srbije

Fokus ovog dokumenta je region zapadnog balkana (Severna Makedonija, Srbija i Kosovo) koji geografski zauzima povoljan položaj za samo privremeno stacioniranje migranata a o tome govori i podatak da beznačajan broj zatraži azil. Iako je u Srbiji trenutno 15 prihvatnih centara a na Kosovu tri, uzimajući u obzir velike smeštajne kapacitete i odlične smeštajne uslove sa adekvatnom zdravstvenom negom, veoma mali broj migranata boravi u njima. Na primer Prihvatni centar u Preševu ima kapacitet za 1.000, koji u trenutku pisanja ovog dokumenta boravi oko 800 migranata iz Avganistana, međutim njihovo zadržavanje je samo 72h, što nam govori da se migranti dalje kreću prema granici sa Mađarskom. Slična situacija je i u Centrima za azil u Vanidolu i Lipljanu, iako sa manjim kapacitetima, u njima se migranti ne zadržavaju duži vremenski period. Ova zapadno balkanska ruta je najdominatnija zbog lakšeg i bezbednijeg tranzita kopnom a najčešće je koriste migranti pre svega iz Sirije, zatim iz Avganistana, Pakistana, Irana i Iraka. Ruta se grana u više pravaca preko cele granice Severne Makedonije sa Srbijom i Kosovom, međutim najaktivniji prelazi su upravo na teritorij opštine Preševo. Iako se ulažu ogromne snage da se zaštiti granica od ilegalnih prelaza, gde su uključene i policijske granične službe nakon potpisanog trilataralnog sporazuma Austrije, Srbije i Mađarske o zaštiti granice ona se ne može hermetički zatvoriti. Prema izjavi načelnika Granične policije Mileta Jandrića, na granici prema Mađarskoj, posle međusobnog oružanog obračuna između grupa migranata uhapšeno je oko 1000 lica, koja dolaze uglavnom iz Avganistana i Maroka. Treba napomenuti da Komeserijati za izbeglice i migracije nemaju mandat da silom zadržavaju migrante u prihvatnim centrima. Zapravo, ovde se radi po izjavi Direktora centra za zaštitu i pomoć tražiocima azila u Srbiji o podeli interesnih zona odnosno teritorija između kriminalnih grupa, krijumčara koji samo izvršavaju zadatke konspiratora aktivnosti. Dodatni problem je što Mađarske vlasti „guraju nazad“ migrante mimo sporazumu o readmisiji a po njegovoj proceni duž granice sa Mađarskom oko 2.500 ljudi koji čekaju da pređu. Ovi ljudi su lak plen krijumčara uglavnom sunarodnika azilanata koji im ponovo uzimaju novac za pokušaje prelazka. Retko se nosi i plaća kešom, transakcija se obavlja preko tkz. „ljudi banke“ i uglavnom preko Western Union Bank. Sažeto po analizi njegove izjave radi se o organizovanom kriminalu koji je multi nacionalan a tvrdnje su potkrepljene uhapšeni krijumčari različitih nacionalnosti. Međutim, države i društvo zbog ovih incedenata ne smeju stoviti anti migrantsku atmosferu jer se ipak radi o ljudima koji su zbog rata ili teške materijalne situacije, a često na ivici gladi, morali da napuste svoje zemlje.

Prihvatni centar u Vranju je nadomak samog grada a u njemu je smešteno trenutno 83 lica od kojih je 21 lice ispod 18 godina starosti. Odrasle osobe su žene. Njihov status je po svim međunarodnim standardima (Privremenu zaštitu). U razgovoru sa predstavnicima Komeserijata za izbeglice deci je omogućeno pohađanje škole, a odrasli mogu da pristupe tržištu rada i imaju potpunu slobodu kretanja. Zbog razloga da se prihvatni centar nalazi u zoni gde se odvija krijumčarenje postoji rizik da izbeglice postanu žrtve krijumčarenja i trgovine ljudi.

Problemi i posledice prekida saradnje u sprečavanju trgovine i krijumčarenje ljudi

Situaciju praćenja i registrovanja migranata u ovom delu otežava i činjenica o slaboj ili ne postojećoj međusobnoj saradnji prekogranične policije, policijskih stanica u Preševu, Ranilugu, Partešu i Bujanovcu kao i Regionalnih policijskih uprava u Vranju i Gnjilnu. U razgovoru sa zamenikom Regionalnog Komandira policijske direkcije u Gnjlanu, saznali smo da je saradnja prestala još 2021 godine a sa njom i razmena informacija. Ne postojanje saradnje omogućava plodno tlo za organizovanje krijumčarenja kao i trgovinu ljudima gde kriminalne grupe iz ovog posla mogu preći iz jednog pravnog sistema u drugi i gde neće biti gonjeni zbog ne prepoznavanja poternica, krivičnih dela i na posletku i zbog ne razmene informacija o kretanju migranata, ljudi osumnjičenih za krijumčarenje ili trgovinu ljudima. U prilog tome govori podatak iz decembra 2022 godine gde je uhapšeno devet pripadnika kriminalne grupe iz Vranja, Preševa i Surdulice pod optužbom da su omogućili ilegalni prelaz i transport 90 iregularnih migranata u periodu od dva meseca. Takođe po navodima Policije iz Severne Makedonije u oktobru 2022 uhapšeno je pet pripadnika kriminalne grupe sa teritorije Kosova pod istom optužbom. Na žalost, ovo nisu usamljeni primeri već učestali sa tendencijom povećanja kriminalnih grupa.

- Prekid razmene podataka o kretanju migranata između policijskih uprava, krijumčarima otvara vrata da preko nezvaničnih prelaza organizuju krijumčaranje, i sopstvenom informativnom mrežom dolaze do podataka o ne obezbeđenim delovima granica.
- Trgovina ljudima takođe može da se odvija nesmetano istim principom.
- Međusobno ne prepoznavanje pravnih sistema, počinivocima krivičnih dela daje mogućnost da prebegnu iz sistema gde su počinili krivično delo u drugi sistem gde neće biti gonjeni.
- Žrtve trgovine, u ovom slučaju, mogu izgubiti svaku mogućnost za kontakt i komunikaciju sa svojom matičnom zemljom, posebno kada se radi o seksualnom iskorišćavanju i to iz razloga uništavanja ličnih dokumenata, jezičke barijere za potencijalnu komunikaciju sa institucijama, nepoznavanje terena i gradova gde su smeštene.
- Međusobna saradnja po informacijama dobijenim od menadžera sigurnih kuća u srpskim sredinama ne postoji ili je jako slaba sa drugim sigurnim kućama ili skloništim kao i saradnja sa institucijama, policijom, tužilaštvom i Centrima za socijalni rad. Ista je situacija i sa razmenom podataka o žrtvama u regionalnim policijskim upravama. Tako da, žrtva koja je oslobođena ili se sama prijavi može duže ostati u okruženju koje ne govori istim jezikom, pritom nije upućena u proces i procedure, i ostaje bez kontakata sa porodicom ili matičnom zemljom nekad na duži period. Žrtva dodatno iz razloga ne saradje kritične trenutke provodi bez adekvatne medicinske pomoći, psihološke kao i pravne zaštite.
- Incenditi upozoravaju a posebno kada se koriste vatreno oružje da se sistemati mora rešavati ovaj problem gde Policija mora biti pristupna i mora više komunicirati sa građanima, institucijama i medijima.

*u aneksu I ovog dokumenta možete pronaći mapu ruta zapadnog blakana

*u aneksu II ovog dokumenta nalaze se pravni okviri

Rodno zasnovano nasilje

Uzrok, posledice, pravni mehanizmi, prevencija

Iz razloga da se ovom temom društvo kako na Kosovu tako i u Srbiji ne bavi dovoljno ovom problematikom u smislu upućivanja šire javnosti u suštinu radi boljeg razumevanja mora se objasniti i šta ovaj pojam predstavlja. Dakle, „nasilje u porodici predstavlja primenu fizičke i psihičke sile prema članovima porodice uz ugrožavanje i povređivanje domena sigurnosti i odnosa poverenja i ispoljavanje kontrole i moći nad članovima porodice, bez obzira da li je u domaćem zakonodavstvu predviđeno kao krivično delo i da li je izvršilac nasilja prijavljen organima gonjenja ili ne.

Šta se sve podrazumeva pod fizičkim nasiljem?

Ne samo samo pokušaj ubistva i ubistvo, već i : uvrtnje ruke , spaljivanje delova tela , šutiranje , pretnja oružjem , guranje, zadavanje udaraca, ogrebotine , ujedi , ugrizi , guranje , zaključavanje u prostoru , udaranje raznim predmetima fizičko primoravanje na seksualni odnos.

Oblik psihičkog nasilja I zlostavljanja?

To je svako ponašanje koje se odlikuje ponižavanjem I na kraju progonom a oblici su: pretnja , kućna izolacija ili ograničavanje kretanja, pretnje recimo oduzimanjem starateljstva nad decom, verbalna agresija, uništavanjem privatnih i zajedničkih predmeta, psihička tortura I primoravanje na seksualne odnose.

Već spomenuto primoravanje na seksualne odnose takođe ima svoje oblike

---

To su: svaki prinudni seksualni odnos fizičkom pretnjom upotreba sile, ponižavanje, primoravanje na neželjeni seksualni odnos, ili primoravanje na seksualni odnos sa drugim licima. Takođe, obaveza na striptiz, sadistički seksualni odnos, primoravanje partnera na seksualni odnos posle fizičkog zlostavljanja, postavljanje uslov za zadržavanje bracnog odnosa, prinuda na vanbračni seksualni odnos.

Ekonomsko nasilje uključuje:

Uskraćivanje finasijskih sredstava, uskraćivanje hrane i osnovnih potreba, kontrola zdravstvene zaštite. Ovaj oblik nasilja je u vezi sa kontrolom partnera preko domaćinstva I finasijskih prihoda ili pak zabrane u donošenju odluka o trošenju novca, uskraćivanje prava vlasništva nad zajedničkom imovinom, oštećenje ili uništenje imovine, krađa imovine, itd.

Izolacija kao oblik nasilja

Svakim ne zakonitim zatvaranjem odnosno ograničavanjem slobode kretanja smatra se izolacijom i protiv pravnom radnjom. U teoriji a i praksi dešavaju se situacije izolacije izopštavanje člana porodice od društva (interakcija sa spoljnim svetom) ograničava se sloboda upotreba prostorija unutar prostora stanovanja, uskraćivanje i uništavanje ličnih dokumenata. Postoje i slučajevi kada član ili porodica podvrgene izolaciji svog člana porodice sa ograničenim sposobnostima.

*u aneksu III ovog dokumenta nalaze se nacionalni pravni okviri i međunarodne konvencije

Uzroci

Zajednički faktori nasilja u porodici su jednaki i univerzalni a to su želja za dominacijom, nasilnička priroda nad slabijima. Što se tiče ove četiri opštine, sa sigurnošću i svedočenjima mnogih žrtvi koje su našle sklonište u sigurnim kućama najčešći uzroci su: ljubomora, novac odnosno imovina, kontrola finansija, preljuba. Od oblika najzastupljenije je fizičko nasilje jer je psihičko teže definisati i prepoznati od strane žrtve, ali po mišljenju stručnjaka iz instituta i sigurnih kuća fizičkom nasilju sigurno predhodi i psihičko maltretiranje. Parteš i Bujanovac su karakteristične etnički mešovite opštine međutim vrlo mali je broj mešovitih brakova tako da se ne može govoriti o nasilju zbog etničke pripadnosti. Međutim postoji jedan drugi faktor koji je manje karakterističan za Ranilug i Parteš a to je **ekonomska situacija** stanovništva sa velikim brojem porodica koji zavise od socijalne pomoći. Tako da ovaj faktor u Bujanovcu dominira i proizvodi razdor u porodici gde imamo česte slučajeve primoravanja da se napusti školovanje, da se deca ispod 18 godina strosti udaju i žene, da se takođe deca primoravaju na rad ili prošenje. U ove dve opštine dominira i drugi **spoljni društveni faktor** a to je uticaj običajnog prava i kulture. Faktor kulture i nepisanog običajno pravo dominira kako u Bujanovcu i Preševu tako i u Ranilugu i Partešu u smislu da žrtve **nerado prijavljuju policiji ili radnicima centara za socijalni** rad svoje probleme. Razlog tome je nepoverenje pre svega da će zajednica kojoj pripadaju razumeti šta je žrtva, da će naići na podršku a ne na osudu. Obično žrtva nasilja nema podršku ni svojih najbližih pa čak i roditelja. Važi nepisano pravilo da je društvu prihvatljiviji loš brak nego razvod. Svakako ovde zastupljeno običajno pravo da se nasleđe ne deli podjednako u porodici gde se u većini slučajeva žene oštećene, žena kao žrtva u ovom slučaju ne uživa imovinsko pravo i nema mogućnosti da samovoljno napusti brak. Ova činjenica žrtvu nasilja samo obeshrabruje da prijavi nasilje. Često ishod ne prijavljivanja odnosno odluka žrtve da trpi vodi samo pogoršanju situacije a posledice su često fizičko prebijanje. Na žalost svedoci smo i posledica ubistava. Druga strana običajnog prava je i ta kada govorimo o primoravanju na seksualne odnose da se tek ta vrsta nasilja ne prijavljuje zbog sramote i ponovo zbog nerazumevanja zajednice. U Ranilugu i Partešu običajno pravo ima i drugu dimenziju a to je da „sve mora ostati u porodici“. Iz tog razloga porodica i zajednica je zatvorenija. Tu imamo i druge uzroke a to su: konzumiranje alkohola, podela imovine među članovima porodice, ljubomora, kockanje. I ovde je zastupljeno da se nepokretna imovina nasleđuje uglavnom od strane muškaraca, da žena ne mora biti samostalna ekonomski, da žena ne može da bude politički aktivna, da ima manji stepen u odlučivanju. Ovde ću istaći još jednu pojavu a ta je da se stariji članovi porodice isključuju iz društvenog života, često su izolovani i kod jednog broja vlada osećaj odbačenosti. Treba napomenuti da u sve četiri opštine ne postoji gerontološki centar, da takođe ne postoji poverenje zajednice da oni budu smešteni u regionalnim centrima, jer ne postoji ni komunikacija između zajednica na tom institucionalnom nivou sa tim institucijama. Tako da se pripadnici srpske zajednice ne odlučuju da zatraže smeštaj u centrima na Kosovu a ima slučajeva i kod albanske zajednice u Preševu i Bujanovcu ali u manjem broju. Kod starije populacije u Ranilugu i Partešu vlada mišljenje nepoverenja zbog etničke

pripadnosti kao i jezičke barijere. Ovo mišljenje preovladava i kada je reč o neprijavljivanju nasilja u porodici od strane žrtava.

Posledice

Uvećan broj prijavljenih slučajeva nasilja, žrtva nasilja prijavi slučaj policiji kada je prebijena, žrtva se vraća počiniocu krivičnog dela, počinilac lako izmanipuliše i ucenjuje žrtvu. Žrtva nasilja u porodici ne nalazi razumevanje zajednice i često je izolovana od strane i porodice i društva a posebno kada se vrati kod kuće posle prijave. Ta porodica nije dalje sposobna da funkcioniše i ne postoje slučajevi gde počinilac nije povratnik u svom krivičnom delu. Institucionalna podrška je slaba ili ne postojeća tako da to dalje komplikuje porodičnu situaciju i samo daje vremena da žrtva duže trpi. Ovo doprinosi i to da žrtva sledi put ne prijavi nasilje.

Problemi u prevenciji i zaštiti žrtava u rodno zasnovanom nasilju

- Do sada, ne postojanje dovoljnog interesovanja, kapaciteta i stručnog kadra u Regionalnim Centrima za socijalni rad da se posveti rešavanju problema na lokalnom nivou.
- Do sada, ne postojanje dovoljnog interesovanja od strane Lokalnih samouprava da se posvete porodicama i rešavanju socijalnih problema.
- Ne postoje ili su jako slabe aktivnosti koje direktno vrše edukaciju ranjivih grupa o ljudskim pravima.
- Zbog ne postojanja institucionalne saradnje između ove četiri opštine imamo slabo poverenje građana u institucionalnu zaštitu iako se migracije stanovništva dešavaju u oba smera ova dva Regiona (Gnjilane i Vranje)
- Saradnja između policije ne postoji i to na svim nivoima od granične, regionalne do lokalne. Posledic toga je da prestupnik ili počinilac krivičnog dela se lako može skloniti u drugi pravni sistem gde gonjenja nema jer sistemi ne priznaju međusobno.
- Ustaljena mišljenja iz nepisanog običajnog prava se sporo menjaju i proizvode probleme koje je teško rešavati. Nedovoljan je broj centara za ranjive grupe ljudi.
- Edukativni sistem je pasivan i ne prepoznaje kategorije ili nedovoljno radi na obrazovanju školske dece i populacije o ljudskim pravima u našem slučaju o trgovini i krijumčarenju ljudima a pogotovu ne o rodno zasnovanom nasilju, nasilju nad nejakima, bolensima, osobama sa razvojnim poteškoćama i vršnjačkom nasilju.

Zajednički problemi karakteristični za Bujanovac, Preševo, Ranilug i Parteš

- Na žalost retki su mediji na ovim prostorima koji široku javnost obaveštavaju na način kako bi se društvo upoznalo sa mehanizmima sprečavanja i mehanizmima zaštita žrtava nasilja

već većina medija objavlja informacije kao senzaciju kada je žrtva već pretrpela nasilje. Svakako se mora reći da se još manje objavljuje i o žrtvama trgovine ljudima. Ova tema kao da jeigmatizovana jer ovi podaci za medije kada se prikriju osnovne činjenice prestaje da bude senzacija. Nema interesovanja za istraživačko novinarstvo. Naime mediji u ove četiri opštine su nedovoljno osnaženi i ekonomski samostalni da bi ušli u razotkrivanje mreže krijumčara, trgovine ljudima ili se bavili žrtvama.

- Većina građana u ruranim sredinama a posebno građana iz ove četiri opštine nije upoznata o trgovini ljudima ili o oblicima rodno zasnovanog nasilja, prepoznavanju i načinu obaveštavanja nadležnih organa radi prevencije.
- Građani se takođe plaše da ukoliko budu prijavili ne samo sumnje već i kada su očevidci krivičnih dela da prijave policiji zbog moguće komplikacije sa porodicama počinioca, osvete počinioca. Takođe smatraju da neće dobiti adekvatnu zaštitu, ali i iz razloga da ne žele da budu deo sudskih procesa.
- Javnost je neinformisana dovoljno o zakonskim regulativama u vezi zaštite žrtava, o sistemima zaštite i institucijama koje pružaju zaštitu.
- Organi bezbednosti nisu interaktivni sa građanima povodom ovih pitanja.
- Centri za socijalni rad nemaju dovoljno kapaciteta za pokrivanje radom cele opštine.
- Obrazovni sistem se ne bavi dovoljno ovim pitanjem i ne obrađuje ove teme i pitanja.
- Građani nisu dovoljno razvili svest da pojedine norme običajnog prava nisu u duhu savremenih demokratskih načela i nije u skladu sa važećim zakonom.
- Lokalne samouprave nisu u stanju da brinu o ekonomsko oslabljenim porodicama. Ne prave se dugoročne strategije u vezi poboljšanja materijalne situacije najsiromašnijih.
- Civilne organizacije pojedinačno nisu nedovoljno razvijene da samostalno, razvijaju programe osnaživanja ranjivih grupa u svojoj zajednici.

PREPORUKE

1. Osnažiti saradnju Lokalnih samouprava na nivu saradnje njenih Centara za socijalni rad preko mreže civilnih organizacija kada je to onemogućeno direktnom linijom.
2. Povezati novo osnovanu mrežu na nivou Civilnih organizacija sa specijalizovanim institucijama koje se bave zaštitom i zbrinjavanju žrtava radi unapređenja prevencije i zaštite.
3. Ohrabriti preko mreže komunikaciju policijskih uprava i granične policije kako bi se predupredila krijumčarenje i trgovina ljudima.
4. Ojačati nevladin sektor u cilju neposrednog rada sa stanovništvom radi prevazilaženja normi običajnog prava.
5. Ekonomski i kadrovski ojačati sigurne kuće.
6. Pružiti dodatnu pomoć u obuci radnicima za socijalni rad, zaposlenima u sigurnim kućama, policiji koja se bavi migracijama, trgovinom ljudima i rodno zasnovanog nasilja.
7. Osnovati u Partešu Centar za razvoj lokalnih usluga pružanje socijalne zaštite po principu rada istog u Vranju.
8. Ojačati medije kroz obuku novinara u istraživanju i praćenju migracijskih ruta i podsticati Istraživačko novinarstvo.
9. Mreža bi trebala da prati proces ophođenja i postupanja prema žrtvama od strane policije, tužilaštva, radnika za socijalni rad, sigurnih kuća i načinu izveštvanja medija.
10. Mreža civilnog društva bi trebala da pomogne Loklanim samoupravama da osnuju timove za borbu protiv trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja gde bi mreža pomogla u stvaranju lokalnih akcionih planova.

*mreža civilnog društva pod neformalnim nazivom „pomozi mi“ nastala je nakon četiri seminara i obuke od strane licenciranih trenera iz oblasti trgovine ljudima i rodno zasnovanog nasilja i rezultat je projekta „preko graničnea saradnja u borbi protiv trgovine ljudima“

Mrežu čine Albanci, Srbi i Romi iz Bujanovca, Preševa, Raniluga i Parteša različitog obrazovanja i profesionalnog zanimanja.

Cilj umreživanja je prevazilaženje vakuma koji je nastao usled političkih dešavanja u sradnji između ministarstava unutrašnjih poslova Srbije i Kosova, načinom posredničke razmene informacija.

Mandat ove mreže je da prikuplja i procesuiru podatke od građana i prosleđuje graničnoj, loklanoj i regionalnoj policiji u Vranju i Gnjilanu.

Kao bitna komponenta je i uspostavljanje međusobne komunikacije i saradnje između institucija, sigurnih kuća, centara za socijalni rad, medija, civilnog sektora i drugih aktera vezanih za ovu problematiku iz Bujanovca, Preševa, Raniluga i Parteša.

Svrha mreže je da utiče preventivno i radi na ranom uzbuñivanju institucija i organa bezbednosti, kao i da svojim uticajem nametne društvu veću odgovornost i učestvuje aktivno u borbi protiv trgovine i krijumčarenje ljudima kao i prevenciji i zaštiti žrtava.

ANEKS I

ANEKS II

Pravni okviri iz oblasti trgovine ljudima u Srbiji- Kada se govori o institucionalnom okviru, Savet Vlade Republike Srbije za borbu protiv trgovine ljudima je najznačajnije državno telo u Republici Srbiji za borbu protiv trgovine ljudima, na strateškom nivou, koji je prvi put konstituisan decembra 2005. kao stručno, savetodavno telo vlade. Savetom rukovodi ministar unutrašnjih poslova. Vlada Republike Srbije je 2017. godine donela novu Odluku o obrazovanju Saveta za borbu protiv trgovine i imenovanju njenih članova kojeg čine predsednik koji je ujedno i potpredsenik Vlade i ministar unutrašnjih poslova, dok su članovi ministar finansija, ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, ministar zdravlja i ministar pravde. Predsednik Saveta za borbu protiv trgovine ljudima i ministar unutrašnjih poslova je oktobra 2017. godine, doneo Rešenje o obrazovanju Radne grupe za sprovođenje i praćenje Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. Radnu grupu čine predstavnici ministarstava i državnih organa, koji poseduju stručna znanja iz oblasti od značaja za sprovođenje Strategije, dok će organizacije civilnog društva koje se bave problemom trgovine ljudima ravnopravno učestvovati u procesu praćenja, izveštavanja i ocenjivanja sprovođenja Strategije. Rešenjem Vlade Republike Srbije oktobra 2017, za Nacionalnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima, imenovan je glavni policijski savetnik. Izbor Nacionalnog koordinatora je jedan od preduslova za sprovođenje nove Strategije prevencije i suzbijanja trgovine ljudima, posebno ženama i decom i zaštite žrtava 2017-2022. godine. Što se tiče Krivičnog zakona Srbije poslednjom izmenom 2016 godine, izmenjeno i pooštreno kažnjavanje za ovo krivično delo (nedozvoljen prelazak granice I krijumčarenje ljudi) , ipak se može reći da pravni sistem u Srbiji nije bio prilagođen novonastaloj situaciji, i migraciji tolikog broja ljudi (te mogućnosti kontrolisanja istih), što je proizvelo dobro poznate probleme kao i teškoće u prepoznavanju, procesuiranju i kažnjavanju odgovornih lica. Zbog toga je 2018. godine, neposredno, doneto više propisa koji uređuju ovu oblast, kao što su: Zakon o graničnoj kontroli, Zakon o azilu, Zakon o strancima, Zakon o upravljanju migracijama, prateći podzakonski akti i dr., a što ima za cilj ne samo prilagođavanje evropskom zakonodavstvu, već i regulaciju ovih problema. Detaljnije i preciznije su propisani razlozi i način za odbijanje ulaska stranaca, kao i uslovi za ulazak, kretanje, boravak i vraćanje stranaca itd. (čl.350 Krivični Zakonik)

Pravni okviri iz oblasti trgovine ljudima na Kosovu - Što se tiče pravne I institucionalne zaštite na Kosovu, Vlada Kosova osnovala je Odeljenje za državljanstvo, azil i migracije (DCAM), koje radi pod okriljem Ministarstva unutrašnjih poslova (MIA). Ovaj nivo upravljanja je centralizovan, po sličnom principu kao u Srbiji s tim da je DCAM imenovao regionalnog koordinatora u svakom okrugu na Kosovu koji deluje pod Opštinskom kancelarijom za zajednice i povratnike te opštine.

DCAM čine različita odeljenja, uključujući Odeljenje za azil i Centar tražilaca azila. Ova odeljenja eksplicitno saraduju sa stranim migrantima i tražiocima azila i održavaju funkcionalnost prijemnih centara za azilante. Osnovna uloga osoblja DCAM-a je da prikuplja, analizira i procenjuje informacije vezane za migrante i tražioce azila. Tim razvija i ažurira strategije rada, akcione planove i politike u bliskoj saradnji sa Pravnim odeljenjem. Takođe, ima suštinsku odgovornost za obradu zahteva za zahteve za azil i upravljanje centrima za prijem.

Krivični zakon Kosova iz 2019 godine u delu koji se odnosi na Krijumčarenje ljudina u osnovi je inkorporirao međunarodne konvencije kao i standardne Evropske unije. On se od Krivičnog zakonika Srbije ne razlikuje u definicijama krivičnog dela krijumčarenja i trgovine ljudima osim što je raspon kazni za ta krivična dela različit u visini kazne zaprećene zatvorom. Dok u Srbiji najviša zaprećena kazna ide do 15 godina izvršavanja zatvorske kazne na Kosovu je do 12 godina i 15 godina u slučaju kada se krivično delo izvrši prema licu mlađem od 18 godina. Takođe **Krivični zakonik Kosova čl. 163, 164 i 165 jasno** razlikuje i definiše krivična dela i određuje sankcije shodno svojoj težini.

ANEKS III

Međunarodne konvencije i državni pravni okviri

Međunarodno priznate definicije

Definicije trgovine ljudima i krijumčarenja migranata date su u Protokolu UN o sprečavanju, suzbijanju i kažnjavanju trgovine ljudima, posebno ženama i decom, (Protokol protiv trgovine ljudima), odnosno u Protokolu UN protiv krijumčarenja migranata kopnom, morem i vazduhom.

Protokol o trgovini ljudima, Član 3(a)

"Trgovina ljudima" podrazumeva regrutovanje, transport, prebacivanje, smeštaj ili prijem osoba, pod pretnjom ili upotrebom sile ili ostalih oblika prinude, otmice, zastrašivanja, prevare, zloupotrebe moći ili zloupotrebe stanja ranjivosti osoba, davanje ili primanje novca ili drugih sredstava radi postizanja kontrole nad nekom osobom, sa ciljem eksploatacije. Eksploatacija uključuje, najmanje, eksploataciju prostitucije drugih ili ostale oblike seksualne eksploatacije, prinudnog rada i služenja, ropstva ili ropskog položaja, ili uklanjanja telesnih organa.

Protokol o krijumčarenju migranata, Član 3(a)

"Krijumčarenje migranata" podrazumeva obezbeđivanje nelegalnog ulaska u državu članicu za neko lice koje nije državljanin i nema u njoj stalno prebivalište, a radi sticanja, direktno ili indirektno, finansijske ili druge materijalne koristi.

Instabulska konvencija

Sve zemlje zapadnog balkana su potpisale Instabulsku konvenciju odnosno Konvenciju Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Ova Konvencija se bazira na četiri principa:

PREVENCIJA

Da podstakne sredstva javnog informisanja i privatni sektor da uspostave standarde za veće poštovanje rodni uloga i osporavanje stavova koji pravdaju nasilje nad ženama

Kampanje podizanja svesti Podizanje svesti o različitim oblicima nasilja, njihovoj razornoj prirodi i uticaju koji imaju na žene i decu

Obrazovanje iz oblasti nenasilja i jednakosti između žena i muškaraca Uključuje nastavni materijal o rodnoj ravnopravnosti, rodnom nasilju, nenasilnom rešavanju sukoba i pravu na lični integritet u zvaničnim planovima i programima na svim nivoima obrazovanja

Osporavanje rodni stereotipa Promovisanje promene u socijalnim i kulturnim obrascima ponašanja žena i muškaraca

Promovisanje osnaživanja žena Uvođenje programa i aktivnosti za osnaživanje žena i rešavanje konkretnih potreba ljudi u osetljivim situacijama sa stajališta ljudskih prava

Programi za počinioc Izrada programa kroz koje bi se počinioci nasilja u porodici naučili da usvoje nenasilno ponašanje, a počinioci krivičnih dela protiv polne slobode da izbegnu ponavljanje krivičnog dela

Uloga muškaraca i dečaka Podsticanje aktivnog angažovanja i doprinosa muškaraca i dečaka u sprečavanju nasilja

Edukacija stručni lica Edukovanje stručni lica koja rade sa žrtvama ili počiniocima da prepoznaju nasilje, reaguju na njega, kao i da naprave odgovarajuće prijave

ZAŠTITA

Informacije o njihovim pravima Žrtve moraju biti obaveštene o svojim pravima i znati gde i kako da dobiju pomoć na jeziku koji razumeju

Službe za podršku Žrtve treba da imaju pristup specijalizovanim uslugama podrške, koje često žene pružaju drugim ženama i koje su posvećene nekoj konkretnoj vrsti nasilja. Žrtve takođe treba da imaju pristup opštim uslugama kao što su pravni savet/ pravna pomoć, psihološko savetovanje, finansijska pomoć, smeštaj, obrazovanje, zdravstvena zaštita, socijalne službe i pomoć prilikom pronalaženja zaposlenja

Regionalne i međunarodne mehanizme za žalbe Žrtve moraju biti obaveštene i imati pristup odgovarajućim regionalnim i međunarodnim mehanizmima za žalbe

Sigurne kuće Žrtve moraju imati pristup lokalnom, lako dostupnom skloništu za žene i decu

Krizne centre za silovanja ili seksualno nasilje Žrtve moraju imati pristup lako dostupnom centru koji se nalazi u blizini i koji pruža neposredno medicinsko savetovanje, negu u slučaju traume i forenzičke usluge

Prijavlivanje nasilja nadležnim organima Svi moraju biti ohrabreni da prijave nasilje nadležnim organima kako bi se sprečili dalji incidenti, a pravila o poverljivosti ne bi trebalo da spreče profesionalce da to učine, kada je to opravdano

Hitne mere zaštite Na osnovu njih će policija imati ovlašćenje da ukloni počinioca nasilja u porodici iz doma tokom određenog vremenskog perioda i da mu naredi da ne prilazi žrtvi

Mere zabrane prilaska odnosno zaštite Treba da budu besplatne i lako dostupne kako bi se žrtva neposredno zaštitila

Pravo na bezbedno starateljstvo i na posećivanje dece Ako postoji istorijat nasilja, odluke o starateljstvu i posećivanju moraju da za prioritet imaju prava i bezbednost deteta i žrtve

Besplatne SOS telefone 24 sata dnevno, sedam dana u nedelji Žrtve moraju da imaju pristup nacionalnom, besplatnom i poverljivom telefonskom broju 24 sata dnevno, sedam dana u nedelji, gde će im biti ponuđeni stručni saveti i gde će biti usmereni na odgovarajuće usluge

Prava i potrebe dece svedoka Mora se uzeti u obzir najbolji interes deteta i obezbediti psihosocijalno savetovanje koje je prilagođeno životnom dobu

PROCESUIRANJE

Sankcije koje počinioc odvraćaju od vršenja krivičnih dela Obezbediti da krivična dela i kršenja mera zaštite podležu srazmernim krivičnim ili pravnim sankcijama, uključujući zatvorske kazne, izručenje, monitoring i nadzor, kao i ukidanje prava na roditeljstvo

Efikasno krivično gonjenje U istrazi ili procesuiranju nasilnih krivičnih dela protiv žena imaće se u vidu da su žene nesrazmerno zahvaćene nasiljem; istrage ili procesuiranja neće zavisiti od prijave ili žalbe žrtve i mogu se nastaviti čak i ako žrtva povuče svoju izjavu ili prijavu

Uzimanje otežavajućih okolnosti u obzir Obezbediti da se uzmu u obzir otežavajuće okolnosti, uključujući i to da je žrtva intimni partner ili bliski srodnik, da je krivično delo počinjeno nad osetljivim licem ili u prisustvu deteta, u dogovoru sa drugim licima, uz ekstremno nasilje ili sa psihičkim posledicama, uz pretnju oružjem ili da postoje prethodne osude za krivična dela slične prirode

Zakonodavstvo koje inkriminiše nasilje nad ženama Uvesti zakone koji inkriminišu fizičko, psihičko i seksualno nasilje, seksualno zlostavljanje, uhođenje, žensko genitalno sakaćenje, prinudni brak, prinudni abortus i prinudnu sterilizaciju. Države potpisnice će obezbediti da se kultura, tradicija ili takozvana „čast“ ne smatraju opravdanjem za nasilje

Delotvorna policijska istraga Organi unutrašnjih poslova moraće odmah da reaguju na pozive za pomoć, da adekvatno upravljaju opasnim situacijama i da istražuju sve navode o nasilju nad ženama

Zaštita dece žrtava i svedoka → Deci će biti obezbeđene odgovarajuće posebne mere zaštite → Deca koja su žrtve seksualnog nasilja, prinudnog braka, ženskog genitalnog sakaćenja i prinudnog abortusa ili sterilizacije imaće dovoljno dug rok za pokretanje postupka nakon punoletstva

Koordinisane procene rizika Biće sprovedene u saradnji sa relevantnim agencijama i institucijama, uzimajući u obzir ponavljanje dela i pristup vatrenom oružju, kao i sve nove informacije koje mogu biti otkrivene u istrazi

Bez okrivljavanja žrtve U svim fazama istrage i sudskog postupka poštovaće se žrtve i uzdržavaće se od stavova, ponašanja i praksi koje okrivljuju žrtve i nanose im dodatni bol

Pravo žrtve na privatnost → Obezbediti zaštitu privatnosti i ugleda žrtve, kao i izbegavanje kontakata između nje i navodnog učinioca kad god je to moguće → Žrtvama će biti omogućeno da neposredno ili preko posrednika pruže dokaze i predstave svoje potrebe i zabrinutost → Žrtvama će biti omogućeno da svedoče u sudnici uz korišćenje odgovarajućih komunikacionih tehnologija, ili barem bez prisustva navodnog počinioca → Iznošenje seksualne prošlosti žrtve biće dozvoljeno u parničnim ili krivičnim postupcima samo onda kada je to relevantno i neophodno

Pravo žrtve na informacije i podršku → Obaveštavanje o napretku i ishodu njenog predmeta → Pristup informacijama o pravima žrtava i odgovarajućim službama podrške koje će žrtvi pomoći da njena prava i interesi budu predstavljeni → Podrška i pomoć vladinih i nevladinih organizacija i savetnika za nasilje u porodici tokom istrage i sudskog postupka → Pravo na pravnu pomoć i besplatnu pravnu pomoć → Obezbeđivanje nezavisnih i stručnih prevodilaca, ukoliko je potrebno → Zakonska podrška za potraživanje naknade od počinioca nasilja i za tužbe protiv državnih organa ako nisu ispunili svoju dužnost da preduzmu preventivne i zaštitne mere

Zaštita žrtve tokom istrage i sudskog postupka → Žrtve nasilja i njihove porodice biće zaštićene u svim fazama istrage i sudskog postupka od zastrašivanja, odmazde i ponovljene viktimizacije → Mogućnosti alternativnog razrešenja sporova, kao što je medijacija između žrtve i počinioca, neće biti obavezne → Žrtva će biti obavještena o svakom bekstvu ili otpustu počinioca na slobodu

KOORDINISANE POLITIKE

Međuagencijska saradnja Obezbediti odgovarajuće mehanizme za delotvornu saradnju između sudova, javnih tužilaštava, organa unutrašnjih poslova, lokalnih i regionalnih organa vlasti i nevladinih organizacija

Podrška i rad sa organizacijama civilnog društva i NVO One treba da, kao važni partneri, zajedno sa državnim organima budu uključene u primenu Istanbulske konvencije

Koordinisanje akcija i nadzor nad sprovođenjem Formirati ili odrediti neki državni organ koji će nadzirati koordinaciju, primenu, monitoring i evaluaciju Istanbulske konvencije

Politike koje se zasnivaju na ljudskim pravima Sprovesti zakone u čijem fokusu je žrtva da bi se sprečili i suzbili svi oblici nasilja nad ženama

Finansiranje politika i službi Adekvatno finansiranje svih partnera koji učestvuju u implementaciji Istanbulske konvencije, uključujući i nevladine organizacije

Sveobuhvatno zakonodavstvo i rodno osetljive politike Uvesti zakone i pomoćne mere za sprečavanje svih vrsta nasilja obuhvaćenih ovom konvencijom

Istraživanje i prikupljanje podataka Prikupiti i uporediti podatke i sprovesti istraživanje o učestalosti svih oblika nasilja nad ženama i delotvornosti njihovih mera, koje će biti podeljene sa javnošću, kao i sličnim službama u drugim zemljama radi poređenja i podsticanja saradnje

Centar za mir i toleranciju Priština
www.ngocpt.org
2023

